

4. Симоненко В. Ти знаєш, що ти – людина? Вірші, сонети, поеми, казки, байки. Київ, 2005. 269 с.

5. Тарнашинська Л. Василь Симоненко : «Україно, ми моя молитва». Київ, 2007. 120 с.

6. Шаф О. Лірика Т. Мельничука та Василя Симоненка : світоглядно-естетичні паралелі в контексті шістдесятництва // Літературознавство. 2011. С. 304–307.

Дубіцька Наталія – студентка 4 курсу факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Наукові інтереси: українська поезія другої половини ХХ століття, поезія шістдесятників.

Тетяна Соколовська

Наук. керівник – к. філол. н., ст. викл. Зелененька І. А.

ЧОРНОБИЛЬСЬКА ТРАГЕДІЯ В ТВОРЧОСТІ ЛІНИ КОСТЕНКО

Актуальність дослідження полягає у вивченні Чорнобильської трагедії в творчості Ліни Костенко, що залишаються недостатньо вивченими. У багатьох українських та зарубіжних письменників є твори присвячені Чорнобильській трагедії. Цим самим, вони не приховують і не замовчують правди, тому що прийдешні покоління мусять знати про жахливу катастрофу України і винести з неї урок, що відповідальність за майбутнє тільки в наших руках. Чорнобильська катастрофа хвилювала і Ліну Костенко. Відлуння цієї трагедії чути у творах поетеси, в її публіцистичних матеріалах, у повісті «Зона відчуження» (1996 р.) і навіть у документальному фільмі «Чорнобиль, тризна» (1993 р.).

Метою статті є виявлення особливостей трактування трагедії Чорнобиля в творчості Ліни Костенко, що

становить основу ліричного переживання поетеси. Чорнобильська трагедія настільки хвилює авторку, що навіть у творах на іншу тему виникають спогади про Чорнобиль, і на основі цього формуються думки і почуття поетеси.

У своїх творах Ліна Костенко не тільки висловлює свої почуття, переживання чи описує певні історичні події, вона ставить досить складні, але водночас важливі питання. І цим самим намагається знайти власну істину. Ліна Костенко писала і пише для України тільки правду. У своїх творах, публічних виступах про аварію на ЧАЕС вона хоче донести як все було насправді, адже більшість людей до цих пір не знають всієї правди. Починаючи з 1991 року вона їздить до Чорнобиля із постійними історико-культурологічними експедиціями, щоб допомогти зберегти ту історію, культуру українського Полісся. В своїх творах вона звертається до цієї болючої теми і розповідає про стан речей в покинутому українському краї.

Збірка поезії «Річка Геракліта» [1] Ліни Костенко була видана в Києві 2011 році. Упорядницею стала Оксана Пахльовська – донька Ліни Костенко. Композиційно збірка складається з чотирьох частин, що побудовані за календарним принципом (чотири пори року: «Осінні карнавали», «Сліпучий магній снігових пустель», «Весна підніме келихи тюльпанів» і «Що в нас було? Любов і літо»). Вся збірка пронизана пейзажною, любовною лірикою, що пробуджують почуття радості, спокою. Але на тлі цього Ліна Костенко не забуває минуле і вочевидь найпершою серед них є тема аварії на Чорнобильській АЕС. Поезії присвячені цій трагедії повертають нас в минуле, аби нагадати, що таке може статися зі всією Україною.

Перша поезія, яка розкриває тему аварії на ЧАЕС, – «Осіння піротехніка – тумани». Тут є символ життя, який розкривається через відношення матері та дитини:

*Чиєсь дитя подибало до мами,
а мама десь на відстані сльози [1, с. 53].*

І небуття, що накрило Чорнобильську зону після аварії:

У Зоні віє вітер небуття [1, с. 53].

Наступна поезія в збірці «Чорнобиль-2». Вірш розгортає тему антиприродного, антилюдського ефекту Чорнобиля як явища. В системі образів твору згадані «хворі» ліси:

Ліси хриплять застужено, як бронхи [1, с. 115].

Відзначається також «гробова тиша» зони, що вказує на відсутність життя і розгортає тему смерті Чорноболя:

У Зоні тиша. Тиша гробова [1, с. 115].

У цій поезії інтерпретовано, що попри Чорнобильську трагедію природа ще живе. І образи «їжачка», «сови», «косулі» символізують те, що на цій території ще є життя:

Там спить їжак. Їжак узимку лежень.

І ніч іде з ліхтариком сови.

Там мох скубе косулька ще не вбита [1, с. 115].

Образ Чорнобиля у вірші «Чорнобиль-2» постає як втілення згубного зла, що руйнує природу:

Йому не треба кленів і акацій,

ні голосів, ні мальви на тину.

Вже навіть ржавим залишком локацій

він може думати тільки про війну [1, с. 115].

Образ «фантома» символізує смерть, яку ніхто не жде, також показано образ сел до яких прийшла смерть:

Але, ліси розсунувши плечима,

Фантом іде, куди його не ждуть.

І тільки села мертвими очима

Його у далеч тоскно проведуть [1, с. 115].

У «Чорнобиль-2» Ліна Костенко співвідносить природу і цивілізацію, вона протиставляє красу природи згубній силі цивілізації. У поетичному світі Ліни Костенко, який надзвичайно багатий і різноманітний думками,

почуттями, образами, трагедія Чорнобиля часто відлунює навіть тоді, коли вірші прямо не розвивають цю тему. Так, наприклад, у вірші «Прийшов у місто дуже гарний лось» [1, с. 208] детально відтворюється образ тварини, яку люди сприймають і як ліричний об'єкт, і як прекрасну істоту природи, близьку людині:

А що такого? Лосі нам рідня.

Креснув рогами – як трамвайні дуги [1, с. 208].

Фінальний рядок несподівано апелює до теми Чорнобиля:

Він, може, йшов до мене навмання –

з моїх лісів, з чорнобильської туги [1, с. 208].

Збірка поезій «Мадонна перехресть» [2] Ліни Костенко вийшла в Києві у 2011 році. В ній надруковано нові і раніше не публіковані поезії різних років, авторка і далі розробляє той тематично-проблемний блок, що окреслився у попередній збірці «Річка Геракліта». Це, крім пейзажної, філософської і любовної лірики, також екологічна проблематика (лісові пожежі, зникнення цілих видів тварин чи забруднення океанів) і тема Чорнобиля (додано вже й рефлексії над нещодавною трагедією Фукусіми).

Збірки «Річка Геракліта» та «Мадонна перехресть» схожі між собою тим, що в них присутні описи природи Чорнобильського краю до аварії та після неї. Мотив байдужості людей до природи наскрізний у цих збірках. Але в них є і відмінне. Якщо у віршах, вміщених в «Річці Геракліта», переважає атмосфера, яка зберігається в Чорнобилі вже довгий час, то у «Мадонні перехресть», окрім цього, наявні заклики берегти природу, не бути байдужим до неї та не повторювати помилок минулого.

У поезії «Жаби ганяють ряску над нуклідами» [2, с. 63] поетеса запитує:

О земле моя, земле, кому ти дорога?

*Світ славен був Платонами,
Світ славен був Евклідами,
тепер все всім до лампочки,
до фені, до фіга [2, с. 63].*

Цими словами Ліна Костенко інтерпретує, що не знає, що буде далі зі світом, вона боїться, що люди не схаменуться і стан погіршитися, хоча здавалося б, що гірше вже нема куди.

Останніми рядками поетеса підсумовує та дає змогу замислитися, що кожен з нас винен в тому, що зараз відбувається і що кожен може змінити ситуацію:

Отак все далі й піде, настояне на злі?

*А часом вже і думаєш, – а може, люди віруси,
от просто собі віруси на цій живій Землі*

[2, с. 63]?!]

Більшість поезій Ліни Костенко мають мотив самотності. Особливо це видно в одному з її віршів. Рядки цієї поезії наповнені смутком, адже зараз в цьому краю немає нічого, крім горя і страждання. Але тут є спогади, що залишилися від минулого щасливого життя:

Не половіють в полі колоски.

Не ходять люди. М'ячики не скачуть.

В Чорнобиль повертаються казки.

Самі себе розказують і плачуть [2, с. 60].

Рядки цієї поезії наповнені смутком, адже зараз в цьому краю немає нічого, крім горя і страждання. Але тут є спогади, що залишилися від минулого щасливого життя.

У збірці «Мадонна перехресть» чорнобильські мотиви посідають головне місце серед інших мотивів, бо перегукуються з мотивами самотності, минулого, пам'яті, що сприяють більш повному їх розумінню. Ліна Костенко не просто описує природу чорнобильського краю, ту атмосферу, вона закликає кожну людину берегти природу, щоб не зруйнувати її ще більше, адже тоді ми знову почуємо той «дзвін» [2, с. 101].

Отже, проаналізувавши поезію Ліни Костенко, можемо зробити висновок про те, що поетеса зробила величезний внесок в нашу Україну. Усі вірші, які можна розглядати як чорнобильський цикл, пронизані творчою індивідуальністю Ліни Костенко, її вмінням спиратися на традиції, змінювати і збагачувати їх. Звертаючись до традицій класичної пейзажної лірики, де домінує краса і гармонія природи, подана очима спостерігача, який милується нею, поетеса модифікує поетику цього жанру, реалізуючи тему трагічної дисгармонії природи, її руйнування через аварію на Чорнобильській АЕС.

Література

1. Костенко Л. Річка Геракліта / упоряд. та передм. О. Пахльовської. 2-е вид. Київ : Либідь, 2016. 288 с.
2. Костенко Л. Мадонна перехресть. Київ : Либідь, 2012. 112 с.
3. Костенко Л. Вибране. Київ : Дніпро, 1989. 559 с.
4. Кузьмич-Походенко А. Проблема Чорнобиля у публіцистиці Ліни Костенко // Молодий вчений. 2015. № 12 (27). Частина 4. С. 150–153.
5. Філат Т. Особливості художнього трактування трагедії Чорнобиля в ліриці Ліни Костенко (стаття друга). URL : <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=2ahUKEwjC5bmRIITpAhWP16QKHb2bClcQFjAAegQIARAB&url=http%3A%2F%2Fpsl.onu.edu.ua%2Farticle%2Fdownload%2F146423%2F151060&usg=AOvVawluoU8DVYReFdIh6YcmE4Wi>
6. Філат Т. Особливості художнього трактування трагедії Чорнобиля в ліриці Ліни Костенко (стаття перша). URL : <http://repo.dma.dp.ua/4235/2/Лина%20Костенко%20-Одесса%201.pdf>

Соколовська Тетяна – студентка 3 курсу факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Наукові інтереси: українська поезія кінця ХХ – початку ХХІ століть.

Софія Пуздерко

Наук. керівн. – к. філол. н., ст. викл. Зелененька І. А.

ЕКОЛОГІЧНІ РЕГІСТРИ У ПОЕЗІЇ ЛІНИ КОСТЕНКО

Актуальність теми полягає в тому, що на сьогоднішній день світова спільнота не на жарт стурбована такими екологічними проблемами, як зміна клімату, поява озонових дірок, забруднення атмосфери та водного середовища, виснаження та забруднення ґрунтів, вирубка лісів, знищення здатності природного середовища до самоочистки та самовідновлення тощо. Не винятком є і Україна, яку деякі науковці називають зоною екологічного лиха. На тлі цих проблем і виникла необхідність у створенні та запровадженні такого механізму управління діяльністю суб'єкта господарювання, який буде контролювати та максимально знижувати вірогідність забруднення навколишнього середовища викидами людської діяльності та підвищуватиме довіру іноземних країн та компаній до вітчизняного виробника, що в свою чергу, сприятиме підвищенню конкурентоздатності української продукції.

Ліна Костенко – одна з найбільш яскравих постатей української літератури ХХ століття. Глибина поетичного слова Ліни Костенко зумовлена великим духовним потенціалом її творчої особистості, адже мистецтво для неї – не форма вираження думок і почувань, а стан душі, світовідчуття. У творах Ліни Костенко природа виступає у всій своїй величі в кожному пору року. Кожний вірш, з якого